

ÀMBIT JURÍDIC I NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

per Carles ANGUELA

Director d'Imatge, Relacions i Coordinació del Consorci
per a la Normalització Lingüística

L'ús de la llengua catalana a l'àmbit jurídic —Administració de justícia i diferents col·lectius professionals— és encara avui un dels punts més febles dins de tot el procés de normalització lingüística començat a casa nostra ara fa ben bé deu anys.

L'Administració de justícia, que ha sofert canvis en la darrera dècada, igual que la resta d'institucions, organismes públics o organitzacions civils de la nostra societat, ha restat quasi immune als efectes de la normalització lingüística del català, que en canvi progressa dia a dia en els diferents àmbits socials del país.

De fet, fins fa unes setmanes no s'ha aconseguit signar un acord de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i el Consejo General del Poder Judicial en matèria de normalització lingüística a l'Administració de justícia. Aquest acord representa el desenvolupament de la clàusula primera del Protocol de bases per a acords de cooperació en matèria d'Administració de Justícia, signat l'any 1991 entre ambdós organismes.

El contingut d'aquest acord és conseqüència de l'assaig realitzat pel Consorci per a la Normalització Lingüística durant l'any 1992 en diferents oficines judicials de Catalunya, dins del programa d'actuacions en l'àmbit jurídic anomenat Experiència pilot en el camp de l'Administració de justícia (EPCAJ), que ha comptat amb la col·laboració del Departament de Justícia i la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat.

La voluntat expressada pel Consell General del Poder Judicial i la Generalitat en aquest acord facilita per primera vegada un sistema de treball per a la intervenció sistemàtica de la normalització lingüística en l'Admi-

nistració de justícia. L'extensió de la normalització lingüística a l'àmbit jurídic a partir del procés normalitzador de l'Administració de justícia constitueix també un aspecte important de l'EPCAJ realitzada durant tot l'any 1992 en diferents oficines judicials de Catalunya, cosa que explicarem més endavant.

La importància cabdal d'assolir un acord amb l'Administració de justícia s'ha de valorar, doncs, pels efectes que comporta per ell mateix a l'interior de la pròpia organització d'aquesta Administració, però molt més per les repercussions positives que se'n desprenen.

En efecte, de l'anàlisi de l'EPCAJ es desprèn que els advocats, principalment, viuen en una situació que podríem anomenar de «síndrome d'Estocolm», pel que fa a les conductes lingüístiques que adopten davant dels tribunals de justícia a casa nostra.

La responsabilitat d'aquest fenomen no es pot ni s'ha d'atribuir als jutges, advocats, procuradors o notaris i registradors exclusivament, sinó a un conjunt de situacions que han anat conformant durant 250 anys, i quasi sense interrupcions, un sistema de relacions lingüístiques plenament dominat per la llengua castellana. I això, sense que uns i altres, actualment, hagin pactat una forma per adoptar canvis que permetin la rehabilitació de la llengua en un aspecte tant important per a una nació como són les relacions jurídiques i l'administració de la justícia en la llengua pròpia del país.

Malgrat totes aquestes característiques que envolten aquest àmbit social d'activitat i malgrat, també, les connotacions pròpies de l'Administració de justícia, des del Consorci per a la Normalització Lingüística i des del Govern de la Generalitat, hem realitzat una anàlisi d'algunes de les causes del problema i hem posat en marxa un assaig d'intervenció en el sector que ens ha de permetre obrir un procés d'intervenció irreversible.

ACTUACIONS ANTERIORS A L'EXPERIÈNCIA PILOT EN EL CAMP DE L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

Fins a l'any 1992, s'havien dut a terme tres tipus d'actuacions de normalització lingüística en l'àmbit jurídic: campanyes de sensibilització, amb l'objectiu de fer conèixer els drets lingüístics als ciutadans i els juristes i d'encoratjar-los a emprar el català en l'àmbit jurídic; cursos de català i de llenguatge jurídic per a juristes (advocats i procuradors) i per a directius (magistrats, jutges, fiscals i secretaris) i personal de l'Administració de justícia, i edició de formularis i de versions catalanes de les lleis més importants.

Tanmateix, atesa l'heterogeneïtat dels col·lectius que integren l'àmbit jurídic, es dispersava l'efectivitat d'aquestes actuacions, perquè no formaven part d'un pla integral per canviar els hàbits lingüístics, perquè es tractava més d'oferir coneixements —molt escassos en l'àmbit jurídic— de català i de llenguatge jurídic català, i també perquè es lluitava contra una certa resistència a usar el català.

En definitiva, aquestes actuacions no comportaven avenços espectaculars, perquè s'entenia, d'una banda, que la iniciativa d'emprendre accions per normalitzar l'ús del català en l'àmbit jurídic corresponia sobretot als ciutadans i als juristes que els representaven davant l'Administració de justícia, i, de l'altra, que els ciutadans i els juristes aconseguirien que l'Administració de justícia emprés el català, si s'hi adreçaven en català.

D'altra banda, algunes anàlisis del procés de normalització lingüística en l'àmbit jurídic atribuïen la lentitud del procés a dificultats insuperables a curt termini (la manca de formació jurídica en català de la majoria dels juristes, les restriccions del marc legal vigent i la manca d'un llenguatge jurídic català estandarditzat) que obligaven a programar només actuacions estratègiques: ensenyament universitari en català, modificacions normatives i elaboració del llenguatge jurídic català.

L'ANÀLISI DEL CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Malgrat les conclusions pessimistes derivades de les anàlisis esmentades, calia revisar la situació i programar actuacions immediates i eficaces, tant per la urgència d'evitar la indefensió lingüística i d'assegurar el dret d'usar el català davant l'Administració de justícia com per la necessitat d'impulsar la normalització lingüística en l'àmbit jurídic.

De la revisió de la situació, se'n desprèn un obstacle nou: els juristes utilitzen el castellà més per rutina i hàbit, que el determina l'ús històric i sistemàtic del castellà en el sistema judicial, que no pas perquè els sigui impossible d'emprar el català.

En efecte, un jurista català pot, des d'ara mateix, usar el català en la seva feina, ja que no li és gaire difícil d'utilitzar-lo en un registre lingüístic que domina perfectament en castellà, com ho han fet els juristes de la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments. La manca de formació jurídica en català pot implicar l'ús d'un català poc correcte gramaticalment —com va passar també en iniciar-se el procés de normalització lingüística a la Generalitat i els ajuntaments—, que es pot millorar utilitzant els serveis i els recursos lingüístics que les institucions ofereixen.

Les restriccions del marc legal condicionen el procés de normalització lingüística, però tampoc no impedeixen que un jurista pugui exercir en català. A més, el fet de no exercir en català pot ser entès com una renúncia i invalidar les pretensions de millorar el marc legal vigent.

La manca d'un llenguatge jurídic català completament estandarditzat pot repercutir, durant un temps, en una certa manca d'uniformitat en l'aplicació del llenguatge jurídic, però tant el grau de funcionalitat del català estàndard com el nivell de fixació del llenguatge jurídic-administratiu català permeten intervenir des d'ara en la normalització lingüística en l'àmbit jurídic, àmbit en què es disposa de bibliografia, que s'està ampliant i actualitzant.

S'ha d'insistir que els juristes catalans, avui dia, poden exercir en català, perquè no els ho impedeix ni la seva manca de formació jurídica en català ni el marc legal vigent ni l'estat actual del llenguatge jurídic català. Aquestes tres dificultats, si bé són importants, són secundàries quan un jurista català es planteja en quina llengua vol exercir.

Així doncs, les actuacions principals han d'anar destinades a canviar la rutina d'usar el castellà, perquè aquest hàbit és, actualment, l'obstacle més important per a la normalització lingüística en l'àmbit jurídic.

L'EXPERIÈNCIA PILOT EN EL CAMP DE L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA (EPCAJ)

El Consorci per a la Normalització Lingüística, d'acord amb el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya ha dut a terme l'any 1992 una actuació de normalització lingüística en l'Administració de justícia: l'experiència pilot en el camp de l'Administració de justícia (EPCAJ).

Aquesta actuació parteix del fet, constant sociolingüísticament, que els usos lingüístics de les institucions determinen de manera decisiva els dels individus i, en conseqüència, que els juristes (advocats, notaris, procuradors, registradors, etc.) canviaran els seus hàbits lingüístics a mesura que es modifiquin els dels jutges i l'Administració de justícia. D'acord amb aquesta anàlisi, la iniciativa del procés de normalització lingüística en l'àmbit jurídic s'ha d'atorgar als jutges i a l'Administració de justícia.

Atès que defineixen i determinen les regles de conducta lingüística de la resta dels col·lectius que integren l'àmbit jurídic, els jutges i l'Administració de justícia han d'assumir el paper d'agents iniciadors i impulsors de la normalització lingüística per aconseguir la catalanització progressiva dels jutjats i a fi de promoure l'ús del català entre els advocats, els notaris, els procuradors, els registradors, etc.

Ara, com sigui que en l'Administració de justícia s'utilitza quasi exclusivament el castellà i atesos els exigus coneixements de català de la majoria dels funcionaris, l'ús del català en els jutjats només es pot assegurar en l'actualitat per mitjà de personal extern: planificadors lingüístics amb funcions de traductors, assessors i dinamitzadors.

L'EPCAJ ha consistit en l'adscripció de planificadors lingüístics en vuit jutjats de primera instància de Catalunya. Gràcies a la labor dels planificadors lingüístics, en pocs mesos, s'han obtingut resultats espectaculars:

- L'any 1992 s'ha instruït completament en català un nombre molt elevat d'expedients (del 60 % al 100 %), mentre que l'any 1991 es van instruir tots en castellà.
- El planificador no ha actuat com un simple traductor al català, sinó que n'ha impulsat l'ús, ha trencat la rutina d'usar el castellà i ha acostumat els funcionaris a treballar en català.
- El planificador ha convertit el jutjat en un centre difusor i multiplicador de l'ús del català, com ho demostra que els advocats i els procuradors presenten més escrits en català i els jutjats propers sol·liciten els serveis del planificador.

D'aquests resultats, en traiem les conclusions següents: hem identificat el paper impulsor dels jutges i l'Administració de justícia; hem comprovat la necessitat d'adscriure planificadors lingüístics en els jutjats, i hem assignat correctament als jutges i l'Administració de justícia el paper d'agent difusor i multiplicador de l'ús del català.

La valoració totalment positiva que es desprèn dels resultats de l'EPCAJ ens fa entendre que necessitem donar assistència tècnica a tants jutjats com es pugui. El pressupost global d'aquesta operació requereix una participació activa i decidida dels poders públics pel que fa al finançament, si es considera que la metodologia i el procés iniciat amb l'EPCAJ són determinants per al futur de la normalització lingüística en l'àmbit jurídic, la continuïtat de la qual, altrament, sense l'extensió del procés, esdevindria quasi il·lusòria.

NOVES ACTUACIONS

Tot i que han estat esmentades freqüentment les raons que justifiquen la urgència d'emprendre de forma decidida la normalització lingüística en l'àmbit jurídic, n'adduirem tres més que no han estat gaire divulgades.

En primer lloc, el llenguatge jurídic determina la conformació de l'estàndard d'una llengua i influeix notablement en els usos lingüístics de diversos sectors i de manera molt particular en la configuració de l'estil de redacció dels textos administratius.

En segon lloc, la consolidació del llenguatge administratiu català depèn de l'aplicació prèvia del llenguatge jurídic català —especialment el que s'utilitzi en l'Administració de justícia— que serveix sovint de referent lingüístic per als funcionaris de les altres administracions públiques.

Finalment si molts jutjats emetessin en català, es podrien arribar a neutralitzar els efectes negatius deguts a la mobilitat del personal de l'Administració de justícia. El fet que es treballés en català en els jutjats de Catalunya, d'una banda, permetria facilitar que es proveïssin les places de magistrats de l'Administració de justícia amb juristes catalans, molts d'ells sorgits de les promocions de becaris del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya i formats en llenguatge jurídic català, i, de l'altra, possibilitaria potser la modificació del sistema actual de destinacions en tota l'escala de la carrera judicial, molt perjudicial per al bon funcionament de la justícia i entorpidor de la normalització lingüística del català.

L'EPCAJ ha servit per indicar les línies prioritàries d'actuació. A l'hora de programar noves actuacions de normalització lingüística en l'àmbit jurídic, perquè siguin efectives, s'hauran de tenir en compte els resultats de l'EPCAJ. Per això, les actuacions que proposem tot seguit concorden amb les conclusions i la valoració de l'EPCAJ.

Pel que fa a l'Administració de justícia, l'actuació més efectiva ara com ara és augmentar al màxim el nombre de jutjats amb planificador lingüístic.

S'ha d'adscriure un planificador lingüístic a cada jutjat de Catalunya si es vol aconseguir que l'Administració de justícia faci realment el paper d'agent difusor i multiplicador de l'ús del català. Des dels jutjats de Catalunya disposen de planificador lingüístic.

A més, paral·lelament a adscriure planificadors en els jutjats, cal dur a terme actuacions per fer que, en el futur, el planificador no sigui imprescindible, perquè s'ha de tenir present que la introducció de planificadors en els jutjats és una mesura conjuntural, que s'ha d'aplicar ara inevitablement, però que deixarà de ser necessària quan el personal dels jutjats sàpiga català. El planificador pot canviar les actituds dels funcionaris, acostumar-los a treballar en català i donar-los models de documents, que els funcionaris saben adaptar a cada cas, però el nivell de coneixements de català dels funcionaris és insuficient, en general, per garantir que conti-

nuaran treballant en català sense la tutela d'un planificador. Per això, cal planificar cursos de català per formar en primer lloc els funcionaris dels jutjats amb planificador, a fi que aquests jutjats al cap d'un temps prefixat estiguin normalitzats lingüísticament, puguin funcionar sense planificador i aquest es pugui destinar a tasques de normalització lingüística en els altres col·lectius que integren l'àmbit jurídic (advocats, procuradors, notaris, registradors, etc.).

En resum, durant els propers anys, les actuacions principals en els jutjats han de consistir en l'adscripció de planificadors lingüístics i en la impartició de cursos de català. Aquestes actuacions són semblants a les que s'han dut a terme de manera ben eficaç a l'Administració de la Generalitat i als ajuntaments, institucions en què s'ha assegurat l'ús del català mitjançant els correctors-traductors i la formació del personal.

